

ERMENİ MALLARI

Ömer Engin LÜTEM

1915 tehcirinden sonra Ermenilerin geride bıraktıkları mallara, bir süre sonra, emvâl-i metruke (terk edilmiş mallar) denmiş bunlardan bazıları devlet hizmetinde kullanılmış veya özel kişilerin kullanımına verilmişti. Birinci Dünya Savaşı biter bitmez, Müttefiklerin talebi üzerine Osmanlı Hükümeti geri dönen Ermenilere veya onların mirasçılara bu malları iade etmişti. Lozan Antlaşmasında da, Ermeni sözcüğü kullanılmadan, geri dönen kişilere mallarının iade edileceği belirtilmektedir. Birçok kişinin bu çerçevede mallarını almış olduğu ancak bazı taleplerin de, zaman aşımı nedeniyle yerine getirilemediği anlaşılmaktadır. Kısaca şu anda tehcir edilen Ermenilerin mallarının onların mirasçılara geri verilmesi mevcut mevzuata göre mümkün değildir.

Kişilerin özellikle savaş koşulları altında bir ülkeyi terk etmeleri halinde mallarını geri alamamaları sık rastlanan bir durumdur. 1878 [1] Osmanlı Rus Savaşı (93 Harbi), Balkan Savaşları ve Kurtuluş Savaşı sırasında ve sonrasında Osmanlı İmparatorluğuna veya Türkiye Cumhuriyetine sığınan Türklerin, doğdukları yerlerde bıraktıkları malları geri almaları, bir kaç istisna dışında, mümkün olamamıştır. Türkiye Cumhuriyeti bu ülkelerle on yıllar süren ve emlak sıfatı verilen müzakereler yapmış, bunların bazılarında, iki tarafın birbirinden olan taleplerini eşit addedilmek suretiyle sonuçlara ulaşılmış diğerlerinde ise bir ilerleme kaydedilmemiştir.

Tehcir edilen Ermenilerin geri almadıkları mallar konusu Ermeni talepleri arasında en ütöpik olan Türkiyenin Ermenistana toprak vermesi ve tazminat ödemesi yanında, zaman zaman diaspora Ermenileri tarafından dile getirilmiştir. Protokollerin akamete uğramasından sonra da Ermenistan yetkilileri de, nadiren de olsa, mallar konusuna değinmişlerdir. Ancak şimdiye kadar bu konuda, Türkiyede birkaç kez dava açma girişimi hariç, hukuk yoluna gidilmemiştir.

9 Temmuz 2010 tarihinde Los Angeles'te Türkiye Cumhuriyeti ile ayrıca resmi banka oldukları ileri sürülerek Ziraat Bankası ve Merkez Bankası aleyhine Garbis Davuyan ve Hrayir Turabian adında iki Ermeni tehcir sırasında dedelerinin el konan malları ve banka hesaplarındaki paralar için kendilerine tazminat ödenmesini öngören bir dava açmışlardır. Adı geçenlerin avukatlarından Brian Kabateck açtıkları bu dava için ABD hukukunda class action suit denen ve Türkçeye kolektif dava veya toplu dava olarak çevrilebilecek olan bir statüsü tanınmasını istediklerini belirtmiştir. Bu hukuki deyim az sayıda kişi adına açılan bir davanın aynı durumda olan tüm kişiler için de açılmış sayılacağını ifade etmektedir. Diğer bir deyimle, mahkeme kolektif dava statüsünü kabul ederse, adı geçen iki Ermeni

davayı kazandıkları takdirde, aynı durumda olan diğer Ermeniler, ayrıca dava açmadan, Türkiyeden talepte bulunabileceklerdir.

Aradan geçen altı aya yakın bir zamana rağmen bu davadaki tek gelişme dava dilekçesi iki bankaya tebliğ edilmiş olmasından ibarettir. Türkiye Cumhuriyetine usulüne uygun tebligat henüz yapılamamıştır.

Geçtiğimiz hafta bu konuda diğer bir gelişme yaşanmıştır. Haroutunyan, Mahdessiyan ve Bakalyan adını taşıyan üç Ermeni, 15 Aralık 2010 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti ile adı geçen iki Banka aleyhine dedelerinin sahip olduğu arazileri, Ermeni soykırımını sırasında çalmak, bunların gelirin el koymaktan dava açmışlar ve bu araziler ve gelirleri için tazminat istemişlerdir. Bu araziler arasında İncilik üssünün bulunduğu ve bunun için de 63 milyon dolar istendiği basın haberleri arasında yer almaktadır.

Gelecek yazımızda uluslar arası hukuka göre böyle bir dava açılmayacağını, bu hukuka aykırı olarak dava açıldığı takdirde alacağı kararların Türkiyeyi bağlamayacağını, esasen ABD ile Türkiye arasında emlak sorunlarını çözümlleyen bir antlaşma olduğunu inceleyecek ve bunlara rağmen neden mallar konusunda, yaklaşık bir asırlık suskunluktan sonra, şimdi davalar açılmasının nedenlerini araştıracağız.

Yazar Hakkında :

Atıfta bulunmak için: LÜTEM, Ömer Engin. 2026. "ERMENİ MALLARI." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2010 / 35. Aralık 21. Erişim Temmuz 09, 2026.
<https://www.avim.org.tr/public/index.php/tr/Yorum/ERMENI-MALLARI>

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE

Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax:** +90 (312) 438 50 26

@avimorgtr

<https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi>

E-Posta: info@avim.org.tr

<http://avim.org.tr>

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır

